

Üçüncü Beş Yıllık Planda Milli Ekonomi İçerisinde Bakırın Yeri

AU İhsan ÖZTÜRK*

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında Madencilik ve Demir - dışı Metaller Sektöründe önemli ölçüde yatırıma yapılması öngörülmüş bulunmaktadır. Madencilik sektöründe bu dönemde yapılacak 16.3 milyar lira, geçen iki plânlı dönem yatırımlarının toplamından yüzde 60 fazlalık arz etmektedir. 16,3 milyar liralık madencilik yatırımı toplam yatırımların yüzde 5,8 ini bulmaktadır. 16.3 milyar lira içerisinde 4 milyar lira dolaylarında bir miktar demir dışındaki metal madenlerinin aranması ve işletilmesi için tahsis edilebilecektir ki bunun içerisinde bakır madenciliğinin ön sırayı aldığı söylenebilir. Öte yandan Demir - dışı Metaller sanayii yatırımları İkinci Plân Döneminde 4 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. Üçüncü Plân Döneminde bu miktar 7,5 milyar liraya çıkacaktır. Bu miktar içerisinde bakır tesislerinin payı hiçte küçümsenmeyecek bir yer tutar. Üçüncü Plân Döneminde 24 milyar liraya ulaşan Madencilik ve Demir - dışı Metaller yatırımları içerisinde bakır için ayrılan miktar ile 1972 yılında 120 bin ton olan bakır konsantresi üretimi 1977 yılında yaklaşık olarak yüzde 24 yıllık ortalama artışla 350 bin ton'a, 1972 yılında 20 bin ton dolaylarında olan blister bakır üretimi de yaklaşık olarak yüzde 23 yıllık ortalama artış ile 65 bin ton'a ulaşacaktır. Ancak blister bakır üretiminin bu seviyeye ulaşabilmesi için gerekli yatırımın İkinci Plân Döneminde başladığını da be-

lirtmek yerinde olur. Bunun dışında blister bakır yurt içinde rafine edecek elektroliz tesisleri, çeşitli hadde ve döküm tesisleri ile alaşım tesisleri sayısı da bu dönemde artacaktır.

İkinci Plân Dönemi sonunda 4,5 milyar lira olan madencilik üretim değeri içerisinde 200 milyon lira olan konsantre bakır oranı (yüzde 4,5 dolaylarında), Üçüncü Plân Dönemi sonunda sabit fiyatlarla 10 milyar lira dolaylarında olan madencilik toplam üretim değeri içerisinde 560 milyon lira (yüzde 5,5 dolaylarında) tutabilecektir, öte yandan Demir-dışı Metaller sanayiinde toplam 1,8 milyar liralık gelirin 1,1 milyarı (yüzde 60 dolaylarında) bakır ve alaşımlarına aittir. Üçüncü Plân Dönemi sonunda ise sabit fiyatlarla 4,8 milyar lira olan gelirin 2 milyar liraya yakını (yüzde 40 dolaylarında) bakır ve alaşımlarına aittir. İkinci ve Üçüncü Plân Dönemi sonlarında sektör içerisinde bakır değeri oranının azalması, diğer metal üretimlerinin de artmasından ileri gelmektedir.

Bu dönemde üretimin büyük oranda artması yanında yurt içi talebinin de hızla artarak 43 bin ton blister bakır'a çıkması beklenebilir. Talep fazlası 22 bin ton blister bakır (veya elektrolitik) da ihraç edilecektir.

İkinci Plân Dönemi son yılı olan 1972 de 120 milyar TL/yıl olan çeşitli sanayi ürünleri üretim değeri içerisindeki payı 1,1 milyar lira ile yüzde 1'in bi-

* Maden Yüksek Mühendisi, D.P.T. - ANKARA

raz üzerinde olan "Bakır ve alaşımları, Üçüncü Plân Dönemi sonunda 200 milyar TL/yıl olan sanayi ürünleri üretim değeri içerisinde 2 milyar lira ile yüzde 1 pay sahibidir.

Yukarıdan görüleceği üzere sanayiın temel ham maddelerinden biri olan bakır ve alaşımlarının milli hasıla içerisinde payı yüzde 1 olmaktadır. Ham

maddesi bakır ve alaşımları olan sanayi kollarının ürün değerleri de dikkate alınır, bakır ve alaşımlarının milli ekonomi içerisinde hiç de küçümsenemeyecek bir yeri olduğu anlaşılır. Bunun yanında, yurdun geri kalmış yörelerinde önemli istihdam olanaklarının yaratılmış olması ile toplumun sosyal ve kültürel gelişmesine de katkıda bulunulmuştur.

Plânlı Dönemde Metal **Bakır**
(Ton)

	Yurt İçi Talep		Üretim		İhracat
	Blister	Elektrolitik	Blister	Elektrolitik	Blister
1962	11.800	1.000	25.775	4.000	14.430
1963	14.400	5.200	24.790	5.300	10.044
1964	9.600	5.300	25.989	6.300	13.000
1965	9.100	7.200	26.100	6.500	20.357
1966	9.700	7.000	26.600	7.000	19.919
1967	9.500	8.200	25.400	8.200	15.763
1968	9.800	7.200	23.600	7.000	15.139
1969	14.500	8.000	25.700	7.500	7.085
1970	13.000	8.000	18.900	8.000	6.260
1971	17.500	9.000	18.000	8.000	1.988
1972	22.000	9.000	20.000	9.000	—

Kaynak : D.P.T. Yıllık programlar

Plânlı Dönemde> Bakır Cevheri
(Ton)

	Yurt İçi Talep		Üretim		İthalât
	Tüvönan	Konsantre	Tüvönan	Konsantre	
1962	769.000		769.000		
1963	728.000		728.000		
1964	804.000		804.000		
1965	817.377		817.377		
1966	921.048		921.048		
1967	996.528	93.267	996.528		
1968	983.696	86.869	983.696	82.265	
1969	921.543	71.026	921.543	71.026	
1970	837.724	70.253	837.724	70.253	
1971	920.000	80.000		86.750	
1972		120.000	1.115.895	110.000	30.000

Kaynak : D.P.T. Yıllık programlar